

Голас Радзімы

№ 5 (1318)

ЛЮТЫ 1974 г.

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ

ГОД ВЫДААННЯ 19-ТЫ

ЦАНА 2 КАП.

Знаёмцеся, чытач: сялянскі сын з вёскі Камароўка пад Брэстам, лётчык-касманаўт СССР, Герой Савецкага Саюза Пётр КЛІМУК.

Фота Г. ЛІХТАРОВІЧА.

БЕЛАРУСЬ ВІТАЕ КАСМАНАЎТА

Напярэдадні Новага года з савецкай зямлі ў космас стартавалі два сыны нашай Радзімы — Пётр Клімук і Валянцін Лебедзеў. Восем сутак працавалі яны на калязямной арбіце. Восем сутак людзі з хваляваннем сачылі за іх палётам.

Асаблівае пачуццё палёт «Саюза-13» выклікаў на Беларусі — упершыню ў касмічную прастору адправіўся сын беларускіх сялян з-пад Брэста Пётр Клімук. І калі ён са сваім напарнікам прыязміліўся, усе сталі з нецярпеннем чакаць сустрэчы са славутым земляком. Неўзабаве гэта сустрэча адбылася. 23 студзеня лётчык-касманаўт, Герой Савецкага Саюза Пётр Клімук прыехаў у сталіцу Беларусі — Мінск.

Раніцай на мінскі вакзал прыйшлі сотні мінчан. Букетамі кветак, радаснымі ўсмешкамі яны гарача віталі гасця. Са словамі прывітання да касманаўта звярнуліся першы сакратар ЦК ЛКСМБ У. Падрэз, сакратары ЦК камсамола рэспублікі В. Радомскі і Б. Саўчанка, прадстаўнікі працоўных.

У гэты ж дзень раніцай лётчык-касманаўт СССР П. Клімук быў прыняты ў Цэнтральным Камітэце Кампартыі Беларусі. Ад імя ЦК КПБ, Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР і Савета Міністраў рэспублікі другі сакратар ЦК КПБ А. Аксёнаў гарача павіншаваў П. Клімука з паспяховым выкананнем задання Радзімы — ажыццяўленнем арбітальнага палёту на касміч-

ным караблі «Саюз-13», прысваеннем яму высокага звання Героя Савецкага Саюза і пажадаў новых шчаслівых стартаў, новых поспехаў у цяжкай, але высакароднай рабоце па асваенню космасу.

А. Аксёнаў расказаў гасцю аб поспехах працоўных рэспублікі ў выкананні пяцігадовага плана, аб пераўтварэннях, якія адбыліся на беларускай зямлі за апошнія гады. П. Клімук гарача падзякаваў за цёплыя віншаванні і запэўніў, што гатоў выканаць любое новае заданне Радзімы. Ён расказаў аб падрыхтоўцы экіпажа да палёту, рабоце ў космасе, выніках касмічнага эксперыменту, жыцці і вучобе савецкіх касманаўтаў.

У сустрэчы прынялі ўдзел сакратары ЦК КПБ А. Кузьмін, В. Міцкевіч, А. Смірноў, сакратар ЦК ЛКСМБ У. Падрэз, загадчыкі аддзелаў ЦК КПБ, адказныя работнікі апарату ЦК КПБ.

Герой космасу наведаў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт імя У. І. Леніна, дзе сустрэўся са студэнтамі геаграфічнага факультэта. Ён падрабязна расказаў аб васьмісутачнай працоўнай касмічнай вахце экіпажа, даследаваннях на арбіце, адказаў на шматлікія пытанні студэнтаў. Студэнтка трэцяга курса Ганна Трацэўская ад імя сваіх таварышаў шчыра падзякавала П. Клімуку за сустрэчу, за цікавы расказ, пажадала

яму новых стартаў і шчаслівых прыязмленняў.

Потым касманаўта віталі камсамольскія актывісты Мінска і Мінскай вобласці. Пасля гутаркі з імі П. Клімук перадаў удзельнікам сустрэчы сувеніры — памятны медаль Ю. Гагарына, значок у гонар заваёўнікаў Сусвету, камсамольскія значкі, якія пабывалі ў космасе.

У канцы дня П. Клімук агледзеў экспазіцыю ВДНГ БССР, наведаў мемарыяльны комплекс Хатынь.

Назаўтра, 24 студзеня, як самага дарагога гасця, сустракалі свайго земляка, героя космасу Пятра Клімука жыхары Брэста. На Маскоўскай магістралі ля ўезду ў Брэст сабраліся прад-
[Заканчэнне на 3-й стар.]

БЕЛАРУСЬ ВІТАЕ КАСМАНАЎТА

[Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.]

стаўнікі партыйных, савецкіх і камсамольскіх арганізацый, моладзь. Тут былі маці касманаўта Марфа Паўлаўна, айчыні М. Марозаў, сястра Антаніна. Ганаровы грамадзянін Брэста М. Крыштафовіч па народнаму звычайу на вышытым ручніку паднёс П. Клімуку хлеб-соль, дзяўчаты падарылі яму кветкі.

Ад імя працоўных з прыбыццём на зямлю легендарнай цятадэлі касманаўта віталі сакратар абкома КПБ У. Верхавец,

сакратар гаркома КПБ А. Грыдзенька, намеснік старшыні выканкома гарсавета К. Іванова, сакратар ЦК ЛКСМБ К. Платонаў, першы сакратар абкома камсамола Я. Макарэня.

У другой палавіне дня лётчык-касманаўт, Герой Савецкага Саюза П. Клімук быў прыняты ў Брэсцкім абласным камітэце Кампартыі Беларусі. Першы сакратар абкома У. Мікуліч цёпла павіншаваў гасця. Ён пажадаў П. Клімуку і яго зорнаму брату В. Лебедзеву добрага здароўя і вялікага асабістага шчасця, далейшых поспе-

хаў у рабоце па асваенню касмічнай прасторы. У канцы прыёму П. Клімук перадаў абкому КПБ кнігу «Сыны блакітнай планеты» з аўтаграфамі касманаўтаў і памятнымі медалі Ю. Гагарына.

На сустрэчы прысутнічалі члены бюро, загадчыкі аддзелаў абкома партыі, работнікі аблвыканкома.

Увечары ў зале будаўнічага трэста № 8 адбылася сустрэча лётчыка-касманаўта з рабочай моладдзю і камсамольскім актывам Брэста. Сакратар гаркома КПБ У. Самовіч зачытаў ра-

шэнне выканкома гарадскога Савета дэпутатаў працоўных аб прысваенні П. Клімуку звання ганаровага грамадзяніна Брэста і павязаў яму традыцыйную пунсовую стужку.

Бурнымі апладысмантамі сустрэлі прысутныя выступленне героя. П. Клімук расказаў аб падрыхтоўцы палёту, рабоце экіпажа карабля «Саюз-13».

Лётчык-касманаўт П. Клімук пабываў на месцах гераічных баёў у Брэсцкай крэпасці, агледзеў экспазіцыю абароны цятадэлі, усклаў кветкі да вечнага агню. Ён пакінуў запіс у кні-

зе ганаровых наведвальнікаў. Потым удзельнічаў у рабоце абласной камсамольскай канферэнцыі, дзе быў выбран дэлегатам на XVII з'езд ВЛКСМ.

26 студзеня П. Клімук прыехаў у родную вёску Камароўку. Тут яго сардэчна віталі аднавяскоўцы, а таксама жыхары вёсак Тамашоўка, Прыборава і іншых. Каля школы, дзе вучыўся касманаўт, адбыўся мітынг, на якім калгаснікі паднеслі П. Клімуку хлеб-соль, кветкі, выказалі свае гарачыя віншаванні.

З найвялікшай увагай слухалі героя космаса — Пятра Клімука студэнты-географы Беларускага ўніверсітэта.

Ён наведваў Выстаўку дзясянняў народнай гаспадаркі БССР (здымак справа).

Хлеб-соль на беларускім вышываным ручніку паднеслі свайму слаўтаму земляку жыхары Брэста.

Касманаўт у Хатыні.

— Георгій Мікалаевіч, калі і з чаго пачалася гісторыя беларускай электрычнасці?

— З гісторыі даволі-такі камічнай. У 1894 годзе па рашэнню Мінскай гарадской управы, прынятаму пасля доўгіх дэбатаў і спрэчак, газавыя святльнікі на вуліцах горада былі заменены электрычнымі.

«Купілі электрычнае асвятленне, — пісала гарадская газета, — ды так асвятлілі горад, што жыхары да гэтага часу апамятацца не могуць». Ліхтары з цымянымі шаснаццацісвечавымі лямпачкамі ўстанавілі на адлегласці ста метраў адзін ад аднаго. Можна ўявіць, што гэта было за «асвятленне». Да таго ж з'яўленне электрычнасці прывяло да навелічэння тарыфу... за карыстанне вадой. Так гарадская ўлада вырашыла кампенсаваць расходы, звязаныя з набыццём у замежных фірм трох паравых машын для электрастанцый агульнай магутнасцю ў трыста конскіх сіл.

А ў цэлым да рэвалюцыі выпрацоўка электраэнергіі на аднаго жыхара ў Беларусі — адной з ускраін царскай Расіі — была ў пятнаццаць разоў менш, чым у сярэднім па краіне.

— Як жа ажыццяўлялася ў Беларусі ленінская ідэя электрыфікацыі?

— Энергетыка Беларусі пачала развівацца з першых год Савецкай улады. Вось прыклад. Агульная магутнасць беларускіх электрастанцый да 1928 года, пачатку першай пяцігодкі, была амаль у пятнаццаць разоў больш, чым у дні нараджэння рэспублікі. Але гэтага, вядома, не хопала. Аднаўленне і стварэнне прамысловасці патрабавала новых энергетычных магутнасцей, будаўніцтва новых электрастанцый.

Першую ў рэспубліцы буйную станцыю па Ленінскаму плану ГОЭЛРО пачалі будаваць у 1927 годзе недалёка ад Оршы. Будаваўлі ўручную: рыдлёўка, кірка, тачка. Машыны на БелДРЭСе ўстанавілі-

БЕЗ ДАПАМОГІ ЗВЫШФАНАЗІІ

НАЧАЛЬНІК ГАЛОУНАГА УПРАВЛЕННЯ ЭНЕРГЕТЫКІ БЕЛАРУСКАЙ ССР ГЕОРГІЙ ХАРТАНОВІЧ РАСКАЗВАЕ АБ ГІСТОРЫІ РАЗВІЦЦА ЭНЕРГЕТЫКІ І ЭЛЕКТРЫФІКАЦЫІ У БЕЛАРУСІ.

валі шведскія, фірмы «Юнгстрэм». На шведскіх спецыялістаў, якія рабілі іх зборку і ўстаноўку, нашы рабочыя глядзелі, як на фокуснікаў. Падабенства з фокуснікамі ўзмацнялася тым, што шведы працавалі пад прыкрыццём вялікіх шатроў, хаваючы ад нас «сакрэты» зборкі. Хто б з іх тады мог паверыць, што праз дзесяць з невялікім год, да пачатку Вялікай Айчыннай вайны, Беларусь будзе выпрацоўваць ужо звыш 500 мільёнаў кілават-гадзін электраэнергіі і зможа абагнаць многія капіталістычныя краіны.

— Вядома, што ў пасляваенныя гады работы па электрыфікацыі рэспублікі вяліся ў шырокім маштабе.

— Так, але, на жаль, гэта адбылося не адразу. Вайна нанесла нам цяжкія раны. Пасля вызвалення Беларусі ад гітлераўскіх захопнікаў магутнасць усіх нашых электрастанцый складала ўсяго 3,4 тысячы кілават. Трэба было ўсё пачынаць занова: аднавіць і ў многа разоў павялічыць разбураныя вайной магутнасці і, маля таго, перайсці на якасна новы этап развіцця энергетыкі, які азначаў бы поўную электрыфікацыю рэспублікі на аснове адзінай энергетычнай сістэмы.

Ужо да 1947 года магутнасць беларускіх электрастанцый перавысіла даваенны ўзровень. Аднак хуткае развіццё прамысло-

васці патрабуе новых энергетычных магутнасцей. Уводзяцца ў строй першыя электрастанцыі высокага ціску ў Смалявічах, Мінску. У цэнтры Палесся вырастае буйнейшая па тых часах Васлевіцкая ДРЭС.

Але ёй нядоўга ўдаецца ўтрымаць тытул буйнейшай. 5 красавіка 1960 года быў закладзены першы кубаметр бетону ў фундамент галоўнага корпуса электрастанцыі магутнасцю 900 тысяч кілават — Бярозаўскай ДРЭС. А праз некалькі год будоўля буйнейшая ў Еўропе Лукомская ДРЭС. Яе праектная магутнасць — 2 мільёны 400 тысяч кілават. І вось вынікі развіцця энергетыкі: за адзін толькі 1970 год, калі ўся краіна святкавала пяцідзясяцігоддзе Ленінскага плана ГОЭЛРО, магутнасць Беларускай энергасістэмы павялічваецца амаль на 900 тысяч кілават.

— Вы казалі «Беларускай энергасістэмы»?

— Так, і гэта адна з новых якасцей энергетыкі рэспублікі. У 1962 годзе ўсе электрастанцыі былі аб'яднаны ў Беларускаю энергасістэму. А ў 1965 годзе, з уводам у эксплуатацыю першай у рэспубліцы лініі энергаперадачы напружаннем 330 тысяч вольт Мінск—Вільнюс, Беларускай энергасістэма злучылася з энергасістэмай Паўночнага Захаду Савецкай краіны. Цяпер па лініях перадачы, якія падводзяць напружанне для прамыс-

ловасці і асвятлення Беларусі, цягэ «шматнацыянальны» ток. Таму што ў Паўночна-Заходняй сістэме працуюць усе электрастанцыі Літвы, Латвіі, Эстоніі, паўночных абласцей Расійскай Федэрацыі. На Беларускаю энергасістэму працуюць звыш 50-ці буйных прадпрыемстваў краіны. Да таго ж лініямі энергаперадачы напружаннем 220—240 тысяч вольт звязаны ў адзіную сістэму электрастанцый краін—членаў СЭУ: ГДР, Польшчы, Румыніі, Балгарыі, Чэхаславакіі, Венгрыі, СССР.

— А якая энергазабеспечанасць беларускай вёскі?

— Рашэнне аб перадачы сеткі невялікіх электрастанцый сельскагаспадарчага значэння адзінай Беларускай энергасістэме і аб будаўніцтве ліній перадачы і падстанцый за кошт дзяржавы прывяло да бурнага працэсу электрыфікацыі нашай вёскі.

У 1970 годзе электраэнергію атрымалі ўсе калгасы, саўгасы і населеныя пункты сельскай мясцовасці. На Беларускаю вёску «працуюць» сёння 150 тысяч кіламетраў электрычных сетак і звыш 30 тысяч трансфарматарных падстанцый.

— Георгій Мікалаевіч, нарэшыце пытанне аб перспектывах...

— За дзевятыя пяцігодку магутнасць Беларускай сістэмы ўзрастае ў паўтара раза і складзе звыш пяці мільёнаў кілават. Гэта лічба ў нас заплававана. І яна не выклікае ніякіх сумненняў. У сувязі з гэтым я ўспамінаю цытату з кнігі Герберта Уэлса «Расія ў імгле». «...Ажыццяўленне такіх праектаў у Расіі можна ўявіць сабе толькі з дапамогай звышфантазіі». — пісаў ён аб плане ГОЭЛРО.

Сёння безапеляцыйныя запэўніванні Уэлса выклікаюць у нас усмешку. У «звышфантазіі», якую меў на ўвазе пісьменнік, была адна асаблівасць. Гэта была звышфантазія бальшавікоў.

В. ЯЎГЕНІН.

КАТОРЫ год живе Вера Лукінічна ў невялікім ціхім гарадку Навагрудку. Пераехала яна сюды са сваёй роднай вёска Ярэмічы, каб быць бліжэй да дачкі Яўгеніі, якая настаўнічае ў мясцовай школе. Да Ярэміч наблізка, аднак ездзіць туды Вера Лукінічна амаль кожны тыдзень. Там жа яшчэ адна яе дачка, Марыя, і шмат унукаў, а яшчэ больш праўнукаў. Таму так чакае Вера Лукінічна суботы або нядзелі. Аднак ужо даўно ніхто не прыязджаў за ёй з вёскі.

Так сядзіць яна ў сваім доме, чакае і думае. І раптам насцярожваецца, прыпадае да акна.

— Добрай раніцы, бабуля! — крычыць нехта ад машыны, і Вера Лукінічна пазнае па голасу ўнука Анатоля. — За вамі я.

Анатоль дапамагае бабулі сесці ў кабіну. Машына кранаецца.

— Навіны ў нас, бабуля, добрыя, — расказвае Анатоль. — Ад Валодзі пісьмо. Ён ужо маёрам стаў!

— Маёрам? — перапытвае Вера Лукінічна. Валодзя — родны брат Анатоля, а яе, значыць, унук. — Калі ж ён паспеў? Хіба цяпер такім маладым маёраў даюць?

— Відаць, ёсць за што, — зазначае Анатоль.

Памаўчалі.

— А яшчэ, бабуля, — працягвае Анатоль, — у нашым калгасе дзядзькіным імем самы лепшы камбайнерскі экіпаж назвалі. Імем першага старшыні нашага сельсавета Канстанціна Станкевіча!

«Косця, Косця, сыноч мой, — думае Вера Лукінічна. — Дык вось як ты вярнуўся ў сваю вёску, да сваёй маці...»

— Прыехалі, бабуля, — перабівае яе невясялыя думкі Анатоль. — Што, адразу да нас?

— Ды не, унучак, да сябе зайдзі, — гаворыць Вера Лукінічна.

Яна ідзе «да сябе», хоць ужо і следу не засталася ад той хаткі пад дзіравым саламяным дахам, у якой нарадзілася і вырасла Вера Лукінічна. Але засталася яблыня. Колькі ні прыязджае сюды Вера Лукінічна — да яблыні прыйдзе абавязкова.

ВЯЛІКАЯ сям'я была некалі ў Станкевічах — бацька, маці, шасцёра сыноў, тры дачкі. Бацька, Вікенцій Канстанцінавіч, усё жыццё коней панскіх даглядаў. Калі паміраў, яшчэ не стары, страціўшы сваё здароўе на цяжкіх работах, паўтараў усё, упадаючы ў забыццё: «Вера, як жа ты адна з дзецьмі застанешся?»

Ох, і спазнала гора яна без мужа! Летам, пакідаючы меншым па акраіцы

хлеба на ўвесь дзень, старэйшых брала з сабой, бегла на сваю палоску зямлі. Але часцей — на панскае поле, таксама з дзецьмі. У хуткім часе прыйшла Савецкая ўлада. Яна аддала зямлю Станкевічам, іншым беднякам. А тут і дзеці падраслі, і Вера Лукінічна радалася, глядзячы на іх. І суседзі гаварылі з добрай зайздрасцю: «Хоць і без кармільца засталася ты, Лукінічна, аднак лёс не клянй. Хлопцы ж у цябе залатыя!»

Першым выйшаў Валодзя Станкевіч. За ім яшчэ некалькі чалавек. Нямецкія салдаты загналі іх у машыну.

А праз некаторы час арыштавалі і Івана. Ён не вярнуўся...

Прыціхла вёска. Вечарамі Вера Лукінічна выходзіла ў двор, глядзела ў бок Нёмана. Рака была зусім побач, а за ракой лес. Вера Лукінічна ведала, што Косця ў лесе. Там мужчыны і хлопцы з Ярэмічаў і суседніх вёсак арганізава-

Яна сабралася з сіламі і, абпіраючыся на плечы дачок, пайшла да сына. Салдаты схпілі яе за рукі. «Твой бандыт? Ну што ж, паглядзі, паглядзі. А дзе гэта, ведаеш?» — і паказалі фотакартку. Нібы скрозь туман Вера Лукінічна ўбачыла на фота Валю Меншыкаву. Паківала галавой. І тут жа ад страшнага ўдару завілілася без прытомнасці.

А праз некалькі гадзін немцы схпілі Валю. Доўга катавалі яе, аднак дзядзькіна не вымавіла ні слова. «Ну, пойдзем», — сказала ёй. Яна павярнула ў бок плошчы. «Туды, туды!» — крыкнуў немец, паказваючы на гарод. Валя, напэўна, і выстралу не пачула...

А потым прывялі Мішу Станкевіча. Ён ноччу пайшоў з дому, але з вёскі не выбраўся. Дапытвалі яго, зразумелі, што нічога не даб'юцца ад хлопца. Вывелі ў двор. І тут Міша ўбачыў распасцёртую на зямлі Валю. «Гадзі!» — раптам крыкнуў ён звонкім хлапечым голасам. Аўтаматная чарга перапыніла яго на паўслове.

Так Вера Лукінічна ў адзін дзень страціла адразу двух сыноў і стаўшую роднай дзядзьчыну.

Жэня павезла маці да сваякоў. У Ярэмічах застаўся адзін трынаццацігадовы Толькі, які жыў у сястры Марыі. Немцаў у вёсцы ўжо не было, баяліся партызан, але аднойчы яны ўварваліся ў Ярэмічы. Толькі схпілі. «Дзе маці?» «Яна ў другой вёсцы, — адказаў Толькі. — А ў якой — забыўся». «Ах, забыўся? Цяпер ты ўсё забудзеш». Толькі вывелі ў двор...

У прыёманскім краі ў хуткім часе стала дзейнічаць цэлае партызанскае злучэнне. Камандаваў ім Уладзімір Царук, жыхар суседняй вёскі, будучы Герой Савецкага Саюза. А іх ярэміцкі хлопец, Павел Жалезняковіч, стаў камісарам атрада. Партызаны пабудавалі для Веры Лукінічна на хутары зямлянку, дзе яна жыла з Жэняй.

Пасля вайны Вера Лукінічна вярнулася на сваю сядзібу, але засталася ад яе адно папалішка.

Неўзабаве Жэня стала настаўніцай, і яе накіравалі працаваць у Навагрудак. Разам з ёй паехала і маці. У Ярэмічах на тым месцы, дзе фашысты расстралялі Мішу, Толькі і Валю Меншыкаву, Вера Лукінічна пасадзіла яблынюку.

— БАБУЛЯ, вы чаго ў хату не заходзіце?

Гэтыя словы выводзяць Веру Лукінічна з забыцця. На ганку стаіць Аляксандр. З-пад яго рук выскакваюць два хлапчугі.

— Бабуля, а што вы нам зараз пакажаце! — цягнуць яе да адрыны, расчыняюць дзверы.

ПЯЦЁРА ЯЕ СЫНОЎ

Герой Сацыялістычнай Працы механізатар Аляксандр МОХАТ.

Былі яны першымі камсамольцамі ў Ярэмічах. Косці толькі дваццаць першы год пайшоў, а яго старшыней Ярэміцкага сельсавета выбралі. І ўжо не Косцем, а Канстанцінам Вікенцьевічам называлі. Валодзя, другі сын, у Ярэмічах працаваў участковым міліцыянерам.

Жыццё гэта абарвалася ў чэрвені 1941 года. Аднойчы раніцай па вёсцы разнеслася: «Немцы ідуць!» Вера Лукінічна кінулася да дзядзю: «Сыночкі, хавайцеся хутчэй. Яны, гавораць, актывістаў хапаюць». Паспелі схавацца толькі Косця і Ваня. Фашысты сагналі ўсіх жыхароў на вясковую плошчу. Афіцэр стаў перад натоўпам.

«Камуністы і камсамольцы, выходзь!» — загадаў ён.

лі партызанскі атрад.

Усю зіму і вясну нічога не чула яна пра сына. А аднойчы на святанні за акном пачуўся голас: «Прачніцеся, мама, гэта я, Валя Меншыкава».

Дзядзьчына была сакратаром сельсавета. Але як яна аказалася тут?

Валя нахіляецца да яе, горача шэпча ў самае вухо: «Я Косцю нашага бачыла. Ён за Нёманам, у лесе. Абяцаў як-небудзь ноччу да вас зайсці, мама».

Вера Лукінічна ціха ўсміхнулася — вось і мамай яе назвала.

Яшчэ больш трывожнымі сталі ночы. Аднойчы недзе зусім побач застракатаў кулямёт. А раніцай да іх прыбегла перапалоханая суседка: «Бяда, Вера. Косцю твайго ноччу забілі».

КАК А. СОЛЖЕНИЦЫН ВОСПЕЛ ПРЕДАТЕЛЬСТВО ВЛАСОВЦЕВ

Отщепенец, поставивший свое перо на службу самым черным силам империалистической реакции, полностью оторванный от советского народа и его славных дел, — таким уже давно стал А. Солженицын. Этот господин, лишь формально считающийся еще советским гражданином, знает один «литературный прием»: порочить, не скрывая вражды, все советское, революционный дух и труд советских людей.

«Архипелаг Гулаг» — наиболее ценное антисоветское произведение из всего, что написано Солженицыным.

Реакционная буржуазная пропаганда пытается представить новое сочинение А. Солженицына как «книжную бомбу», как наиболее «сенсационное произведение о Советском Союзе». Ему сделана небывалая реклама. Тот, кто заказывает музыку, конечно, знает, что делает. Солженицын не зря вновь выпущен на арену. Не зря курят финнам Солженицыну ярые антикоммунисты, а старые нацисты и эсэсовцы не скрывают своей радости. Неспроста срывает Солженицын благодарные хлопки изменников и предателей Советской Родины, всех антисоветчиков, антикоммунистов. А предатели Родины особенно признательны ему за то, что он и их не забыл и сочинил в одной из глав, по сути дела, оду предательству и измене.

Можно было бы и не обращать особого внимания на солженицынскую антисоветскую фальшивку, за рубежом их немало уже прошло бесследно, ведь у лжи — короткая жизнь, если бы не одно обстоятельство: автор, в рас-

чете на доверчивого читателя, обращаясь к истории, вместо достоверных фактов преподносит ему лжеисторию и на сфальсифицированной основе возводит все свое клеветническое сооружение. А у клеветника, как известно, своя логика — он не мучается над вопросами истины, главное для него — получить угодить тем, кому он служит.

Страницы главы, на которых мы остановимся, показательны не только для освещения Солженицыным темы предательства и измены, но и характерны для всего того, что написано в книге. Здесь особенно выпукло выражено кредо Солженицына. Воспеваемая Власова, власовцев и других изменников Советской Родины, Солженицын исходит из того, что в борьбе с Советской властью, социализмом все оправдано. Потому-то он и поет славу предателям, выступившим с оружием в руках против своего народа. Солженицын ничуть не смущается тот всем очевидный факт, что в смертельный для Родины час на войну с фашистским нашествием поднялась вся страна, что миллионы советских людей, не щадя жизни, боролись против оккупантов везде — на фронте и в тылу, в партизанских отрядах и соединениях, в подполье на занятой врагом земле. Его «герои», его «идеал» — это предатель Власов и власовцы, которых он прославляет за то, что они так ненавидели советские порядки, что пошли против собственного Отечества и могли бы, по Солженицыну, добиться успеха, если бы их гитлеровцы лучше организовали, больше им доверяли.

Удар направлен и в современность. Реабилитируя власовцев, Солженицын утверждает: оправдано любое предательство, какого бы масштаба оно ни было и кем бы ни было совершено. Так Солженицын пытается оправдать и собственное предательство.

Естественно, Солженицыну нужны «аргументы», подкрепляющие его «видение» истории и современности. Эти «аргументы» расходятся с общепринятым мнением, что Власов — клятвопреступник, что его имя, как и имя главаря норвежских фашистов Квислинга, — синоним подлой измены. По Солженицыну, Власов «давно и глубоко болел за Россию», а что он добровольно сдался в плен и стал служить Гитлеру, то это якобы потому, что он сам и 2-я ударная армия оказались в безвыходном положении.

И в советской, и в иностранной литературе давно и неопровержимо утвердилось мнение о Власове, как приспособленце, шкурнике, карьеристе. Для литературного власовца Солженицына он — «выдающаяся, незаурядная личность».

Солженицын пишет, что ко времени, когда Власов сдался в плен, некоторые другие изменники «уже заявили о своем несогласии с политикой сталинского правительства. Но не хватало настоящей фигуры. Ею стал Власов». Так Солженицын тщится сделать из Власова политического вожака, «идейного» борца с Советской властью. Но такая «политическая оболочка» нужна была гитлеровцам и самому Власову лишь для прикрытия его предательства

какой ни на есть «политической платформой», оправдывающей его прислужничество фашистам. На деле Власов был ординарной марионеткой Гитлера и гитлеровцев, их верноподданым холодем.

Солженицын утверждает, что Власова склонило к переходу на сторону гитлеровцев то, что он со своей армией был брошен советским высшим командованием на произвол судьбы.

Это неправда. Достаточно ознакомиться хотя бы с капитальным трудом «Битва за Ленинград», написанным на основе архивных документов коллективом авторов Военно-исторического отдела Генерального штаба (Воениздат, 1964), или мемуарами Маршала Советского Союза К. А. Мерецкова, являвшегося тогда командующим войсками Волховского фронта («На службе народу». Политиздат, 1968), чтобы убедиться, насколько лживы и безответственны утверждения А. Солженицына. В этих книгах обстоятельно и объективно изложены обстановка, сложившаяся под Ленинградом весной и летом 1942 г., и причины тяжелого положения 2-й ударной армии.

Как только выяснилось, что армия не может продолжать дальнейшее наступление на Любань, Власову было приказано вывести войска из окружения через имевшийся проход. Но Власов медлил, бездействовал, не принял меры по обеспечению флангов, не сумел организовать быстрый и скрытый отвод войск. Это позволило немецко-фашистским войскам перерезать коридор и замкнуть кольцо окружения.

Ставка Верховного Командования немедленно направила в район боевых действий маршала К. А. Мерецкова, назначенного командующим войсками Волховского фронта, и представителя Ставки А. М. Василевского, поручив им во что бы то ни стало вывести 2-ю ударную армию из окружения, хотя бы даже без тяжелого оружия и техники. Были приняты все возможные меры, чтобы спасти попавших в окружение. С 10 по 19 июня 1942 г. непрерывно шли яростные бои, в которых участвовали бронированные силы войск, артиллерия, танки 4-й, 59-й и 52-й армий. Удалось пробить узкую брешь в немецком кольце и спасти значительную часть окруженной 2-й ударной армии.

И самого Власова не бросали на произвол судьбы. По приказу Ставки его настойчиво искали партизаны. В район, где он мог находиться, были сброшены специальные парашютные группы, снабженные радиопередатчиками. Поиски Власова продолжались и после того, как гитлеровцы 16 июля 1942 года сообщили, что они взяли в плен крупного советского командира. 22 июля немцы перехватили радиogramму за подписанием А. А. Жданова, направленную командиру партизанского отряда Сазанову: «Отвечайте на вопрос Ставки, что вы знаете о Власове. Жив ли он? Видели ли вы его? Что предприняли вы, чтобы найти его?.. Самолет немедленно прилетит, как только вы его найдете». О нем беспокоились, его искали. Только он больше ни о ком не беспокоился и искал

На просторах Родины

ПОРТ, КОТОРОГО НЕТ НА КАРТЕ

Там стаіць матацыкл.
— Гэта татку далі, — спышаецца па-ведаміць малодшы, Сярожка. — За тое, што хутка арэ на трактары. Можна, нават хутчэй за ўсіх на свеце!

Яны ідуць у хату. «Як ляціць час», — думае Вера Лукінічна. Здаецца, яшчэ зусім нядаўна яе ўнук Аляксандр Мокат быў такім жа, як яго сыны, а цяпер ён заслужаны механізатар і аб ім ведаюць ва ўсёй Беларусі. Аляксандр ужо другі раз выйшаў пераможцам у рэспубліканскім спаборніцтве аратых.

Вера Лукінічна ўспоміла, як аднойчы, прыехаўшы ў Ярэмічы, не вытрымала, пайшла паглядзець, як працуе яе ўнук. Удалечыні ракаталі трактары. Які тут Сашын, паспрабуй даведацца. Вера Лукінічна спынілася і, засланіўшы вочы рукой ад яркага веснавага сонца, глядзела на трактары. Раптам яна ўбачыла, як адна машына спынілася і ад яе ідзе ўнук. «Ну, як мы арэм, бабуля?» — спытаў, усміхаючыся.

Аляксандр нагнуўся, узяў у рукі камяк зямлі, а цёплы веснавы вецер расстрапаў яго чуб. І Вера Лукінічна зноў, ужо каторы раз, падумала, што і ў Косці быў такі ж самы чуб, як у Сашы, толькі крыху святлейшы. І ўвогуле ёй здаецца, што Саша больш за ўсіх падобны на яе Косцю: вясёлы, ніколі не сумуе і да людзей уважлівы і добры. Людзі гэта адчуваюць. Нездарма выбралі дэпутатам у Вярхоўны Савет рэспублікі. А тут, у Ярэмічах, Аляксандра ўжо многа гадоў нязменна выбіраюць у партыйнае бюро калгаса. Неспраста гавораць, што на Мокатах уся калгасная тэхніка трымаецца. Таму што, апрача Аляксандра, два яго браты — Косця і Анатоль — таксама механізатары. Калі нядаўна ў калгас прыйшла вестка, што Аляксандру Мокату прысвоена званне Героя Сацыялістычнай Працы, ніхто асабліва не здзівіўся. Сумленнай працай заслужыў.

...Пад вечар у нядзелю бабуля збіраецца ў Навагрудак. Павязе яе Аляксандр. Перад ад'ездам Вера Лукінічна абавязкова пойдзе да невялікага доміка, на сцяне якога вісіць таблічка: «Музей калгаса імя Царука». Яна спыніцца ля парога. Са сцяны, з велізарнага партрэта, глядзіць на яе малады віхрасты хлопец. А вось фатаграфія Косці, Валодзі... Яна падыходзіць бліжэй, углядаецца ў твары сыноў. Змахвае няпрошаную слязу, глядзіць зноў на той вялікі партрэт. Гэта ж трэба — зусім чужы чалавек маляваў Сашу, з Ленінграда прыязджаў мастак і сыноў яе, вядома, ніколі не бачыў. А вось на партрэце ўнук вельмі падобны і на Косцю, і на Валодзю...

М. ШЫМАНСКИ.

Еще недавно даже жители Находки — молодого дальневосточного города-порта вспоминали бухту Врангеля только в канун выходных дней. Сотни людей приезжали сюда полить трепангов, мидий, кальмаров, просто погулять, позагорать на золотистых дюнах...

Сегодня название этой бухты известно всей стране. Здесь строится крупнейший в Советском Союзе морской глубоководный торговый порт.

По грузообороту порт в бухте Врангеля будет в пять раз больше дальневосточного порта Находки. Последний в 1971 году переработал свыше 7,5 миллиона тонн грузов и по этому показателю вышел на второе место в СССР. Но уже первая очередь нового порта в бухте Врангеля с его восемью причалами, которая вступит в строй к концу пятилетки, превзойдет по мощности Находку. И это с учетом того, что грузооборот находкинского порта продолжает расти

из года в год. Высокий грузооборот здесь будет достигнут только не за счет одного только большого количества причалов и пирсов. Новый порт оснащается самыми современными средствами погрузки и выгрузки.

Вот пример. Известно, что высокомеханизированном порту — угольные причалы обеспечивают максимальную скорость погрузки не более 600 тонн в час. В новом порту она достигнет 16 тысяч тонн в час! Введение в строй уникального углепогрузочного комплекса позволит высвободить занятые в настоящее время углем причалы нескольких крупнейших советских тихоокеанских портов.

Здесь же, в бухте Врангеля, будет осваиваться специализированный комплекс для переработки древесины, основой которого явятся пневмотранспортные установки высокого давления. Это позволит загружать суда со скоростью до 200 тонн в

час на каждой технологической линии.

Сейчас строительство порта на Тихом океане, который пока не нанесен ни на одну карту, идет полным ходом. Мощные бульдозеры и экскаваторы днем и ночью отсыплют грунт на разных участках берега, автогрейдеры прокладывают внутрипортовые коммуникации, гудят буровые установки, работают землечерпалки, стучит морской копер, забывая очередной шпунт причала, который протянется на двенадцать километров...

А рядом, на живописном побережье среди крутобоких сопков, амфитеатром раскинулись кварталы современных многоэтажных зданий будущего города. Город, который вырастет на берегах бухты Врангеля, молодые строители хотят назвать именем легендарного партизана-комсомольца Виталия Бонивура.

Юрий ПЧЕЛКИН.

Камчатка. Карымский действующий вулкан.

способ, как спасти себя ценой измены.

Как стало известно из сообщений партизан и немецких трофейных документов, Власов 12 июля 1942 года в деревне Пятница спокойно ожидал немецких солдат и при их появлении со словами: «Не стреляйте, я — генерал Власов», перешел на сторону гитлеровцев. В тот же день он был доставлен к командующему 18-й армией генералу Линдеману.

Его гитлеровцы не пытались бить, как это делали с другими. Он сам предложил свои услуги.

Власов старался побыстрее и получше устроиться на службе у врага, которого он уже видел победителем, так как положение на фронте летом 1942 года было для Советской Армии очень тяжелым. Фашистские войска вновь перешли в наступление. Они овладели Севастополем, двинулись к Сталинграду и на Кавказ. И Власов становится навязкой перед немецкими офицерами в штабе 18-й армии в Северной, подобострастно позирует рядом с генералом Линдеманом во время допроса и дает подробные показания.

Оказавшись позднее в Гатчине и выступая на банкете перед гитлеровскими офицерами, он заверял их, что надеется вскоре «в качестве хозяина принимать немецких офицеров в осажденном Ленинграде».

Почему выбор Солженицына пал именно на Власова, а не на генерала Д. М. Карбышева, например? Ведь он также оказался в немецком плену. Но в отличие от Власова Д. М. Карбышев, профессор Военной академии имени М. В. Фрунзе, с негодованием отверг все предложения гитлеровцев перейти к

ним на службу, предпочтя измене мученическую смерть в застенках Маутхаузена. Почему не привлек внимание Солженицына генерал Г. И. Тхор, возглавивший в фашистском плену подпольные патристические группы и замученный в гестапо? Или генерал М. Ф. Лукин, который с презрением отверг предложения Власова сотрудничать с врагом? Почему не интересуют Солженицына другие советские генералы, погибшие в фашистских концлагерях, но не ставшие на путь предательства? Почему, скажем, внимание Солженицына не привлек мужественный образ командарма 33-й армии Западного фронта генерал-лейтенанта М. Г. Ефремова, который почти в то же время, весной 1942 г., с частью войск оказался в окружении под Вязьмой? Будучи тяжело ранен, он до последнего часа руководил боем и, не желая попадать в плен, покончил с собой.

Да потому, что именно предатели близки Солженицыну по духу и именно им он выдает индигенци: «Но сверх дымящейся каши в призывах вербовщика был призрак свободы и настоящей жизни — куда бы ни звал он! В батальоны Власова. В казачьи полки Краснова. В трудовые батальоны — бетонировать будущий Атлантический вал. В норвежские фиорды. В ливийские пески... Наконец, ещё — в деревенских полицарев, гоняться и ловить партизан... куда б ни звал он, куда угодно...»

Он представляет власовцев-предателей героями и за то, что «бьются они круче всяких эсэсовцев», и приводит эпизоды, свидетельствующие якобы о стойкости изменников. В действительности гитлеровцы боялись по-

сылать на советско-германский фронт подразделения, созданные из советских военнопленных, не полагаясь на их надежность. История войны знает много фактов, когда такие подразделения целиком переходили к партизанам, на сторону Советской Армии.

Но Солженицын пишет не об этом. Все его симпатии на стороне матерых предателей. Он проливает слезы над обреченностью, безысходностью их судьбы.

Солженицын с видом знатока занимается исследованием того, что привело людей во власовские батальоны, в так называемую «РОА» — «Русскую освободительную армию». «Только последняя крайность, только запретное отчаяние, только неутолимая ненависть к советскому режиму», Солженицын и тут темнит, желаемое выдает за действительность.

Конечно, среди власовцев были отпетые мерзавцы, добровольно перешедшие на службу к врагу, были и антисоветски настроенные элементы, очень часто с уголовным прошлым, но было немало и просто обманутых нацистской пропагандой, запуганных людей.

Рассуждения Солженицына об антисоветском «моноте» потребовались ему, чтобы убедить легковверного читателя в существовании некоей «оппозиции» Советской власти. В то же время сам Солженицын сетует: «Гитлер и его окружение, уже отовсюду отступая, уже накануне гибели, все не могли преодолеть своего стойкого недоверия к отдельным русским формированиям, решиться на целостные русские дивизии, на тень независимой, неподчиненной им России». Вот вам и «моноте»!

Какую же нужно питать ненависть к собственному народу, чтобы почти через тридцать лет после окончания жесточайшей из войн, выпавших на его долю, жалеть о том, что против СССР, хотя бы в финале, не были брошены полки предателей!

А какой злобный тон появляется у Солженицына, стоит ему заговорить о Советской Армии, о той армии, что защищала завоевания Октября, Советскую власть, что жертвует сотнями тысяч своих сынов, освобождала из фашистской неволи свою землю и страны Восточной и Центральной Европы.

Не оставил в покое Солженицын и наших союзников по антигитлеровской коалиции. Фашистский блок он, разумеется, не трогает. Претензий к нему ни за развязывание преступной войны, ни за огромные жертвы, которые понесло человечество, у Солженицына, конечно, нет. Нет претензий у него и к террористической фашистской диктатуре, устроившей кровавую бойню на временно оккупированных территориях. Тут он полностью согласен с нею. А вот союзники стоят упрекнуть в том, что они не пытались спасти, кого бы вы думали? Конечно, власовское отребье. «Вся надежда их только и была на союзников, — причитает Солженицын, — что они пригодятся союзникам и тогда осветится смысл их долгое висение в немецкой петле».

Дальше больше. В «разительно-очевидной систематической близорукости и даже глупости» обвиняет Солженицын Рузвельта и Черчилля: «Как могли они, сползая от 41-го года к 45-му, не обеспечить никаких гарантий независимости Восточной Европы? Как могли они за

сметотворную игрушку четырехзонного Берлина (свою же будущую ахиллесову пяту) отдать обширные области Саксонии и Тюрингии?» И продолжает: «Говорят, что тем они платили за непрерывное участие Сталина в японской войне. Уже имея в руках атомную бомбу, платили Сталину... Разве не убожество политического расчета?»

Да, убожество Солженицына тут проглядывает со всей очевидностью. Зачем гарантии независимости Восточной Европе? Зачем «платить», когда можно ахнуть атомной бомбой или хотя бы потретьти ею перед этим ненавистным Солженицыну Советским Союзом!

Пожалуй, достаточно. Предельно ясно, почему силы, злостующие против Советского Союза, «славят» Солженицына. В том числе и пресловутая радиостанция «Свобода». Очень показательно, как литературное предательство смыкается с изменой своему народу, своей Отчизне. В числе руководящих сотрудников «Свободы» есть Л. Павловский, пользующийся псевдонимами Пылаев, Шамров. Павловский занимал пост начальника особого отдела в штабе преступника Власова. В одной упряжке нынче Солженицын и Павловский.

Чему служил, то и заслужил: презрение всех честных людей. На этом архипелаге презрения и пребывает ныне А. Солженицын.

П. ЖИЛИН,
генерал-лейтенант,
член-корреспондент
Академии наук СССР.

Імя яго добра вядома гісторыкам і літаратуразнаўцам. У Беларусі ведалі яго як выдатнага грамадскага дзеяча 20—30 гадоў, у Прымор'і ён занесены ў спіс народных герояў грамадзянскай вайны. Але, паўна, нямногія ведаюць, што гэты чалавек паслужыў Якубу Коласу прататыпам для стварэння вобразаў Алеса Садовіча ў трылогіі «На ростанях» і Баса-Грэнкі ў п'есе «Забастоўшчыкі», а для Аляксандра Фадзеева ён стаў правабразам доктара Сташынскага ў рамане «Разгром». Тры літаратурныя вобразы, а чалавек адзін. Імя яго — Аляксандр Сянкевіч.

Аляксандр Сянкевіч нарадзіўся 20 студзеня 1884 года ў вёсцы Мікалаеўшчына Мінскага павета (цяпер Стаўцоўскага раёна Мінскай вобласці). Закончыўшы народнае вучылішча, у 1898 годзе паступіў у Нясвіжскую настаўніцкую семінарыю, якую закончыў у 1902 годзе. Два гады працаваў настаўнікам у Старых Дарогах, а з 1 кастрычніка 1904 года быў прызначаны ў Мікалаеўшчынскую школу.

На светапогляд Сянкевіча вялікі ўплыў аказала знаёмства з рускімі сацыял-дэмакратамі. Многое з таго, што ён і яго сябры рабілі ў вёсцы, было прадвызначана ідэаламі барацьбытоў ленинскай партыі.

Аляксандр Сянкевіч блізка сяшоўся з адвакатам Казімірам Петрусевічам, адным з дзеячў дэлегатаў I з'езда РСДРП, што адбыўся ў Мінску. Настаўнік трымаў сувязь з калегамі са Сьвержанскай воласці, якія на гектографіе друкавалі антыўрадавыя пракламацыі.

Але што мог зрабіць адзін настаўнік ва ўмовах царскага рэжыму і праследаванняў. Ведаючы гэта, Аляксандр Сянкевіч добра разумеў, што патрэбна арганізацыя, саюз, які б ясна акрэсліў настаўніцтва далейшы шлях, звязаў бы яго, па словах Я. Коласа, «агульнаю ідэяю, ідэяю змаганьня за вызваленне з грамадзянскай і палітычнай няволі, за поўную рэформу школы, арганічна злучыўшы яе з патрэбамі жыцця».

На свой першы з'езд настаўнікі вырашылі сабрацца пасля заканчэння навучальнага года. Вечарам 8 ліпеня 1906 года ў Мікалаеўшчыну пачалі з'езджацца настаўнікі. Сабралася каля 30 чалавек. Першае пасяджэнне адбылося на берэзе Нёмана, у прыгожай мясціне Прыстанька. Тут быў абраны старшыня з'езда — Аляксандр Сянкевіч, сакратаром стаў Аляксандр Райскі, настаўнік Стаўпецкага мужчынскага народнага вучылішча.

Шмат чаго было абмеркавана ў гэты дзень. Гаварылі пра з'езд настаўнікаў Валогодскай губерні, пра роспуск Дзяржаўнай думы, пра цяжкае і беспраўнае жыццё сельскага настаўніка. Абмеркавалі праграму Усерасійскага саюза настаў-

нікаў. Прадоўжыў сваю работу з'езд у будынку вучылішча. Тут была прынята адозва «Да ўсіх настаўнікаў і настаўніц прыхадскіх і іншых вучылішчаў», адрасаваная настаўнікам Мінскай губерні.

Вось імёны тых, што ўпершыню ў Беларусі далі пачатак арганізацыі настаўніцтва: Аляксандр Сянкевіч, Аляксандр Райскі, Нікіфар Янкоўскі, Фёдар Калечыц, Канстанцін Міцкевіч (Якуб Колас), Сямён Самахвал, Уладзімір Міцкевіч, Антон Камароўскі, Адам Мілюк, Іосіф Міцкевіч, Адам Вайцахоўскі, Вікенць Віяленцый, Аляксей Аляшкевіч, Міхаіл Пальчэўскі,

Уражанні ад жыцця ў краіне Калумба выліліся пазней у апавесць «Вандраванне Васіля», якая выйшла асобнай кніжкай у 1932 годзе ў Мінску.

Даведаўшыся, што ў Расіі адбылася рэвалюцыя, Аляксандр Сянкевіч вяртаецца на Радзіму. Праз Японію ён дабіраецца да Уладзівастока. На Далёкім

«Варта прачытаць «Разгром» Сашы Фадзеева, — пісаў ва ўспамінах пра Сянкевіча камандзір 1-га Далёкаўсходняга савецкага партызанскага палка Мікалай Ільяхаў, — менавіта тыя месцы яго кнігі, дзе ён піша аб партызанскім шпіталі і яго жыхарах, варта прачытаць дзённікавыя запісы пісьменніка, і стане ясна, як любіў нашага цудоўнага лекара А. А. Фадзееў».

У сакавіку 1920 года Аляксандр Сянкевіч з сям'ёй пераехаў у Хабараўск і быў вылучаны на пасаду камісара земляробства краю.

А з роднай Беларусі прыхо-

іжывыя мэты, раскрываючы яе сацыяльныя карэні ў розных краінах — Расіі, Амерыцы, Германіі. Часопіс «Полымя» друкуе яго ўспаміны аб рэвалюцыі 1906—1907 гг., пачатак апавесці «Вандраванне Васіля». А ў 1923 годзе Сянкевіч становіцца рэдактарам «Полымя».

Працуючы на агітацыйна-прапагандыскай рабоце, прымаючы ўдзел у літаратурным жыцці рэспублікі, Аляксандр Сянкевіч не раз, як да жыватворнай крыніцы, звяртаўся да твораў Уладзіміра Ільіча Леніна, знаходзіў у іх пацярджэнне сваіх думак, чэрпаў натхненне. І калі арганізацыйная камісія КП(б)Б у пачатку 1924 года абрала рэдакцыйную калегію для выдання твораў У. І. Леніна на беларускай мове, А. Сянкевіч увайшоў у яе састаў.

Рост прамысловасці, сельскай гаспадаркі, культурнае будаўніцтва — усё гэта патрабавала добрых спецыялістаў. Камуністычны ўніверсітэт нацыянальных меншасцей, пры якім адкрыўся беларускі сектар, з'яўляўся адной з буйнейшых устаноў у той час, якая давала для саюзных рэспублік высокакваліфікаваныя кадры. 20 снежня 1924 года Аляксандр Сянкевіч прызначаецца загадчыкам гэтага сектара і едзе ў Маскву.

Пасля вяртання з Масквы, у чэрвені 1926 года, Сянкевіч працуе дацэнтам кафедры гісторыі партыі і ленызму на факультэце права і гаспадаркі ў Беларускай дзяржаўнай універсітэце, затым прызначаецца загадчыкам аддзела друку ЦК КП(б)Б.

5—13 красавіка 1927 года праходзіў VIII Усебеларускі з'езд Саветаў, які прыняў новую Канстытуцыю Беларускай ССР, зацвердзіў Дзяржаўны герб і сцяг БССР. Аляксандр Сянкевіч прымаў удзел у рабоце з'езда і быў абраны членам Цэнтральнага Выканаўчага Камітэта. На XI з'ездзе КП(б) Беларусі яго выбіраюць членам Цэнтральнага Камітэта.

У лістападзе 1928 года Сянкевіч прызначаецца рэктарам Мінскага Камуністычнага ўніверсітэта імя Леніна. У той жа час ён працуе над выданнем твораў У. І. Леніна, займаецца літаратурнай творчасцю, удзельнічае ў культурным жыцці рэспублікі.

Член Нацыянальнай Камісіі ЦВК БССР, дырэктар Інстытута літаратуры і мастацтва Акадэміі навук БССР, дырэктар Інстытута камунальнай санітарыі Наркамата аховы здароўя ССССР, намеснік адказнага рэдактара «Апошніх паведамленняў» Камітэта па радыёфікацыі і радыёвяшчанні пры Саўеце Народных Камісараў ССССР... Сёння мы можам толькі здзіўляцца і захапляцца жыццём і работай Аляксандра Сянкевіча. Усё, чым жыла Беларусь, краіна, хвалявала гэтага чалавека.

Алесь КАМАРОЎСКІ.

НА КРЫЛАХ ЧАСУ

Іван Лапцэвіч, Іван Фёдаравіч (Янка Маўр), Аляксандр Філіповіч.

У пачатку 1907 года чорная рэакцыя запанавала ў Расіі: пачаліся арышты, суды, ссылкі, расправы. А. Сянкевіч і Н. Янкоўскаму давялося эміграваць у Амерыку.

Першы настаўніцкі з'езд не прайшоў бласледна. Яго ідэі глыбока запалі ў душу аднаму з удзельнікаў з'езда — Якубу Коласу. Пазней у трылогіі «На ростанях» пісьменнік паказаў складаны шлях беларускага настаўніка ад «зьялёнага» семінарыста да свядомага змагарарэвалюцыянера. Сянкевіч паслужыў прататыпам для стварэння вобраза Садовіча.

Якуб Колас у сваёй творчасці яшчэ раз звярнуўся да падзей настаўніцкага з'езда. У 1924 годзе з-пад яго пера выходзіць п'еса «Забастоўшчыкі», у аснову якой пакладзены факт з'езда. Прозвішчы яго ўдзельнікаў Колас замяніў мянушкамі. І ўсё ж не цяжка пазнаць за Басам-Грэнкам Аляксандра Сянкевіча, за Гарнаком — Сямёна Самахвала. Пясецкі — гэта Аляксандр Райскі, Нічыпар — Нічыпар Янкоўскі.

Апынуўшыся ў Злучаных Штатах Амерыкі, Аляксандр Сянкевіч зведаў цяжкі лёс эмігранта. Ён працаваў на будаўніцтве, на лесараспрацоўках, быў лаўцом вустрыц. Сутыкнуўшыся з амерыканскай «свабодай» і «роўнасцю», ён актыўна ўключаецца ў барацьбу за правы працоўных.

У 1907 годзе Сянкевіч становіцца членам амерыканскай сацыялістычнай партыі. У партыйным друку ён змяшчае публіцыстычныя артыкулы, праводзіць вялікую работу ў калоніях эмігрантаў з Беларусі, Расіі, Украіны, Польшчы.

З 1913 года Аляксандр Сянкевіч пачынае працаваць у саўеце арганізацыі «Індустрыяль-

Усходзе дактары былі надзвычай патрэбны. Спачатку Аляксандр Антонавіч працуе ўрачом Іванаўскага ўчастка Нікольска — Усурыйскага павета Прыморскай вобласці, а пасля выбіраецца членам Прыморскай абласной земскай управы.

Ваенная інтэрвенцыя капіталістычных дзяржаў супраць малядой Савецкай Расіі вымушае працоўных Далёкага Усходу ўзяцца за зброю. Рваўся на фронт і Аляксандр Сянкевіч, але Уладзівастоцкі рэвалюцыйны савет палічыў, што ён больш патрэбны ў горадзе для стварэння падпольнай арганізацыі. У канцы чэрвеня — пачатку ліпеня 1919 года ў вёсцы Сяргееўка адбыўся з'езд працоўных, які выбраў Сяргея Лазо камандуючым усімі партызанскімі атрадамі Прымор'я. У склад выканкома з'езда ўвайшоў А. Сянкевіч.

У партызанскім атрадзе Аляксандр Антонавіч арганізуе шпіталь. Тады ж ён становіцца членам Камуністычнай партыі. Адступаючы пад націскам аб'яднаных сіл белагвардзейцаў, партызаны эвакуіруюць шпіталь у вярхоўе ракі Сучан, за вёску Малчанаўка. У цяжкіх умовах Аляксандр Сянкевіч выратаваў жыццё многім параненым партызанам.

Столены баямі, пастаяннымі галадоўкамі, цяжка захварэў камандуючы атрадам Прымор'я Сяргей Лазо. Як расказвае ўдзельнік грамадзянскай вайны Леў Перлін, Сянкевіч літаральна вырваў Лазо з рук смерці. Пазней Лазо ўспамінаў партызанскага лекара з вялікай удзячнасцю.

Працуючы над раманам «Разгром», Аляксандр Фадзееў, актыўны ўдзельнік партызанскай барацьбы на Далёкім Усходзе, які добра ведаў Сянкевіча, выкарыстаў факты яго біяграфіі, многія рысы характару пры стварэнні вобраза доктара Сташынскага.

між старэйшаю нявесткаю і дачкою. Ганульцы нічога не дасталася, бо яна прыйшла ў хату без пасагу.

Сварка ў хаце не зводзілася. Сёння сварыліся з-за пер'яў, заўтра — з-за палойкі лёну альбо фунта воўны.

— Бяднота наша — вось што не дае спакойнага жыцця, — мармытаў у сівых вусы стары Тамаш.

Часта абапёршыся на кульбаку, раздумляў сівы дзед над тым, як бы пазбыцца сваркі ў хаце: «Нічога не будзе, дзяліць трэба. А дзядзю Васілю з Гануляю, а Сымон няхай астаецца і даглядае мяне і старую. Ён спакойнейшы».

Гануля гэтак сама не дала спакою Васілю:

— Ці ж я не працую, як і ўсе, устаю ранюсенька. І каровак на пашу выпушчу, і на поле першага бягу... Чаму ж мяне абдзяляюць? Лен і палол, і рэзла, і трапала разам з імі, а пражу і палатно сваяруха для дачкі схавала. Чым жа я горшая? Ці я ж вінавата, што з беднай сям'і к табе прыйшла? А дзядземся, Васілю, аддземся, даражэнькі.

Цяжка было Васілю думаць аб дзядзюбе. Гатовых грошай у гаспадарцы няма, зямлі не так многа. Як тут будзеш жыць падзяляючыся? Але і Ганулі шкада...

Нарэшце сваркі і таўканіна так абрыдлі Васілю, што раз у нядзелю прыстаў ён да бацькі:

— Дзядзі, тата, а то яшчэ граху набя-

рэшча, разам жывучы ў гэтай таўканіне. Збудаваў сабе Васіль хатку без сенцаў у пазавулачку, прыстроіў гуменца.

Увосень, як толькі пазбіралі ўсё з поля, пачалі дзяліцца.

І тут не абыйшлося без сварак і бойкі: сёння з-за хамута, заўтра з-за аглоблі. Не раз па вузенькай вуліцы Навасёлкаў раздаваўся дзікі крык і лямант. Самі не пагадзіліся. Прышлося клікаць пісара і старшыню і канчаць дзела судом.

Такая ўжо доля сялянская... Цяжка жылося Васілю на дзвюх дзесяцінах. Зямля пясчаная, ды і тая раскідана ў дзесяці месцах вузенькімі палоскамі. Працы процьма, а карысці няма.

Ад бацькі Васіль дастаў адну кароўку і пару авечак, а коніка прыйшлося займаць. Крывавым потам заліваўся Васіль з Ганулькаю. Прышла восень. Трэба падатак плаціць. Падрахаваў Васіль сваё дзбро: аддай падатак — самі не будзе чаго есці. Не з торбаю ж ісці? І застаўся Васіль нядоімшчыкам. Быў бы конь, зімою б хоць што зарабіў на соль, на запалкі. А тут прыйшла вясна. За нядоімку ў Васіля кароўку апісалі. На вясну з'явілася на свет і малое. Новы рот — новы расход. Зусім выбіўся з сіл Васіль. Часта, седзячы ў нядзелю з Гануляю, гадзілі яны аб тым, як напавіць свой лёс.

[Заканчэнне будзе].

Аляксандр СЯНКЕВІЧ

ВАНДРАВАННЕ ВАСІЛЯ

АПОВЕСЦЬ

Ціхі летні вечар. Высока ўзняўся мясячык і аблівае срэбрыстым святлом хаткі з прытуліўшыміся левушкамі, высокімі ліпы, якія стаяць, нібы прытаіўшыся, перад Тамашоваю хатаю, вузенькую вуліцу і карагод дзяўчат з хлопцамі на канцы вуліцы. Адгэтуль на ўсю вёску нясуцца смех, рогат, маладыя жарты і песні.

У хатэх цёмна. Змораныя цяжкаю працаю сяляне ляглі адпачываць, каб досвітку зноў падняцца. Толькі ў хаце Тамаша Каляды няма спакою. На вуліцу прарываюцца дзікія вокрыкі.

Паўгода назад сям'я Тамаша служыла прыкладам для ўсёй ваколіцы. Заўсёды ў гэтай хаце панавалі лад і згода, пакуль не прыйшлося жаніць меншага сына Васіля.

Друкеца ў скарачэнні.

НЕСЦЕРКА ЗАПРАШАЕ ГАСЦЕЙ

Позні вечар. На вуліцы ўсё менш і менш сустракаецца прахожых. Хутка пройдзе апошні тралейбус. Але тут, у ДOME культуры чыгуначнікаў станцыі Магілёў, не звяжваюць на позні час. Ідзе чарговая рэпетыцыя.

— Не, гэтую мізансцэну ў такім выглядзе ў спектаклі пакідаць нельга! Пачнём усё спачатку, — гаворыць Лявонцій Марцэль, рэжысёр народнага тэатра драмы Дома культуры чыгуначнікаў.

— Эх, калі б у сутках было 48 гадзін! — уздыхае Валерыя Еўстрадзімаў. Яго падтрымліваюць таварышы. Іх трыццаць пяць, артыстаў народнага тэатра. Лідзія Ходар ужо за 60, а Людміла Шаўчук толькі 17-ы. Святлана Волікава — медсястра, Рыта Зуйко — педагог, Валяціна Новікава — лаборантка, Саша Первянецкі — навучэнец прафтэхвучылішча. Але ёсць нешта, што яднае іх усіх, гэта — захапленне драматычным мастацтвам.

— Вярталіся, — расказвае Саша Первянецкі, — мы неяк з Людзі Чуйко дамоў позна вечарам. У аўтобусе двое знаёмых хлопцаў цікавіцца: «Адкуль едзеце?» «З рэпетыцыі», — адказваю. «І ахвота вам столькі часу марнаваць на гэтыя рэпетыцыі, — сказаў адзін з іх. — Мы дык хоць з танцаў едзем. Дзівакі!»

Дзівакі?.. Што ж, існуе і такі пункт гледжання на адданыя аматараў тэатральнага мастацтва. Але самі яны перакананы ў тым, што тэатр проста неабходны ім.

— Жыццё змястоўнае

толькі тады, калі пастаянна набываеш новыя веды. Іх нам і даюць заняткі ў народным тэатры, — гэта думка Валяціны Дыментавай.

— Кожная новая роля — адкрыццё думак і пачуццяў, — гаворыць Рыта Зуйко.

— І ад гэтага, — працягвае Святлана Волікава, — мы самі ўзбагачаемся духоўна, пачынаем лепш разумець прыгожае.

Слухаючы такія словы, яшчэ раз пераконваешся ў тым, якое велізарнае значэнне мастацкай самадзейнасці ў маральным і эстэтычным выхаванні чалавека.

У гэтыя дні ў магілёўскіх артыстаў асабліва прыўзняты настрой: адзначаецца 50 год з дня заснавання народнага тэатра.

Першым спектаклем, які ўбачылі магілёўскія чыгуначнікі, была п'еса «За манастырской сцяной». Паставіў яе М. Дзяржавін, брат вядомай рускай актрысы Н. Турчанінавай. Потым ішлі п'есы «Любоў Яравая», «Гора ад розуму», «Авадзень», «Без віны вінаватыя». Адначасова з пастаноўкай спектакляў аматары арганізавалі агіт-брыгаду «Сіняя блуза», якая выступала на рабочых вечарах, пасля сходаў, у час абедзенных перапынкаў.

У 30-я гады драматычны калектыў паказаў спектаклі «Разлом», «Платон Крэчат», «Не ўсё кату масленіца», «Беспасажніца» і іншыя.

Вайна часова прыпыніла дзейнасць тэатральнага калектыву. Але як толькі Магілёў быў вызвалены ад фашысцкіх захопнікаў, зноў

пачаліся рэпетыцыі. Займаўся ў паўразбураным будынку, дзе было холадна, сыра. Але гэта не спыняла энтузіястаў. І хутка ў горадзе з'явіліся афішы, якія запрашалі магіляўчан на спектакль «Паэма пра сякера» па п'есе М. Пагодзіна. За ёй на сцэне чыгуначнікаў былі пастаўлены «Лес», «Не было ні гроша, ды раптам алтын» Астроўскага, «Вяселле з пасагам» Дз'яканавы.

Да 40-годдзя БССР быў пастаўлен спектакль «Раскіданае гняздо» па п'есе Я. Купалы, з якім магіляўчане выступілі на Дзекадзе самадзейнага мастацтва рэспублікі. А праз год драматычнаму калектыву чыгуначнікаў было прысвоена званне народнага тэатра. Да гэтага часу самадзейныя артысты ўжо мелі ўласную сцэну: закончылася будаўніцтва Дома культуры чыгуначнікаў. З'явілася магчымасць стварыць дзіцячы тэатральны калектыў, пачала працаваць тэатральная студыя, у якой выкладалі вядучыя артысты, рэжысёры абласнога драматычнага тэатра.

Наогул, прафесійныя артысты аказваюць вялікую творчую дапамогу народнаму тэатру. Яны прысутнічаюць на рэпетыцыях, даюць кваліфікаваныя парады, дапамагаюць у выбары рэпертуару.

За апошнія гады тэатр творча ўзможнеў. Пастаўлен шэраг складаных драматычных твораў, у тым ліку «Іркуцкая гісторыя» Арбузава, «Дзеля жыцця» Губарэвіча, «Гэта было ў Магілёве» Та-

расава, «Трыбунал» Макаёнка і г. д. Са спектаклем «Вечна жывыя» па п'есе Розава тэатр выступаў у Мінску на рэспубліканскім конкурсе народных тэатраў, прысвечаным 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна, дзе быў узнагароджан дыпламам I ступені.

Некаторыя артысты народнага тэатра выйшлі на прафесійную сцэну. Г. Алексееў і В. Рагачова залічаны ў Магілёўскі аблдрамтэатр. Л. Арахоўскі, Т. Яблакава, Г. Поўзікава пасля заканчэння спецыяльных навучальных устаноў паспяхова працуюць у розных тэатрах краіны. Былы самадзейны артыст В. Тураў стаў рэжысёрам студыі «Беларусь-фільм».

Нястомна працуе калектыў народнага тэатра. Самадзейныя артысты выступаюць не толькі ў Магілёве. Яны часта госці ў чыгуначнікаў Мінска, Гомеля, Віцебска, Шклова, Быхава, Оршы, Рагачова, Асіповіч, Крычава, у вёсках Магілёўшчыны. Некалькі разоў народны тэатр выступаў па рэспубліканскім радыё і тэлебачанні.

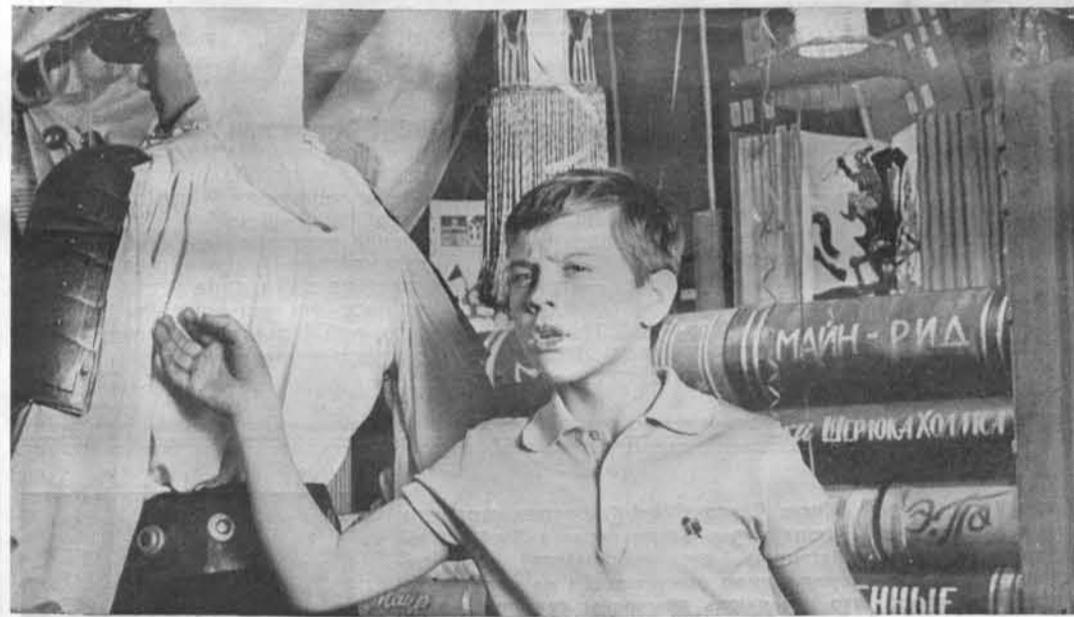
...У ДOME культуры магілёўскіх чыгуначнікаў свята. Шматлікіх гасцей сустракае вясёлы і дасціпны Несцерка. Ён запрашае ўсіх у залу, дзе праз некалькі хвілін пачнецца прэм'ера камедыі В. Вольскага «Несцерка», якой старэйшы самадзейны калектыў Беларусі адзначае сваё пяцідзесяцігоддзе.

Аляксей ГОЛЬШ.

Народны тэатр, народны ансамбль танца «Лявоніха», народная капэла — тры самадзейныя народныя калектывы працуюць у Палацы культуры Мінскага трактарнага завода. Але самадзейнасць — толькі адзін бок работы палаца. У яго шматлікіх гуртках і студыях трактаразаводцы могуць знайсці занятка на любы густ.

НА ЗДЫМКУ: ідуць заняткі ў студыі выяўленага мастацтва. Фота К. ЯКУБОВІЧА.

На кінастудыі «Беларусьфільм» ідуць здымкі каляровай музычна-эксцэнтрычнай камедыі «У горадзе, якога няма». НА ЗДЫМКУ: кадр з будучага фільма. У ролі Славы Курачкіна — шасцікласнік 98-й мінскай школы Жэня ГАРАЧАУ. Фота У. ЛУПЕЙКІ.

ДЗЕВЯТЫ ТОМ БелСЭ

Мяркуючы па выступленнях друку, па шматлікіх водгукках, што прыходзяць да нас у рэдакцыю, папярэднія тамы энцыклапедыі атрымалі станоўчую ацэнку ў чытачоў. Чатыры тамы нашага выдання за мастацкае афармленне і паліграфічнае выкананне адзначаны дыпламамі на ўсесаюзным конкурсе. І вось выйшла ў свет новая, дзевятыя кніжка БелСЭ. У ёй надрукавана больш як тры тысячы тэрмінаў — ад слова «Рабкор» (назва станцыі і вёскі ў Акцябрскім раёне) да слова «Сочы» (назва горада, порта і вядомага курорта на Чорным моры).

Цэнтральнае месца ў томе займае артыкул «Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік». Да вялікага тэкставага матэрыялу змешчана 10 табліц, столькі ж карт і вялікая колькасць ілюстрацый з усіх куткоў нашай неабсяжнай Радзімы. Наогул дзевяты том багата ілюстраваны: у ім амаль тысяча каляровых і ўнутрытэкставых ілюстрацый. Маштабна пададзены і артыкул «Расійская Савецкая Федэратыўная Сацыялістычная Рэспубліка», прысвечаны вялікаму рускаму народу, з якім з даўніх часоў і ў барацьбе, і ў мірнай працы плячо ў плячо ішоў беларускі народ, заўжды разлічваючы на яго падтрымку і дапамогу.

Дзевяты том, як і ўсе папярэднія, — універсальны даведнік. Але трэба адзначыць, што гэта кніжка насычана беларускім матэрыялам. Чытач знойдзе ў ім артыкулы пра Рагачоўскі, Расонскі, Рэчыцкі, Салігорскі, Светлагорскі, Слаўгарадскі, Слуцкі, Смалевіцкі, Смаргонскі і іншыя раёны БССР, а таксама артыкулы пра цэнтры гэтых раёнаў.

Гераічныя старонкі рэвалюцыйнай славы беларускага народа ўвекавечаны ў артыкулах «Рэвалюцыя 1905 года», «Рудабельская рэспубліка», «Смаргонская арганізацыя РСДРП», «Смаргонская стачка» і інш.

Бессмяротнаму подзвігу беларусаў у барацьбе з нямецка-фашысцкімі захопнікамі ў час Вялікай Айчыннай вайны прысвечаны артыкулы «Расонскае камуністычнае падполле», «Раённыя падпольныя камітэты КПБ». У апошнім дадзены звесткі пра дзейнасць падпольных партыйных камітэтаў у час Вялікай Айчыннай вайны, прыведзены прозвішчы сакратароў і назвы друкаваных органаў гэтых камітэтаў.

Працоўныя дасягненні нашай рэспублікі за гады Савецкай улады паказаны ў артыкулах «Радзёпрамысловасць», «Сельскагаспадарчае машынабудаванне», «Сельская гаспадарка», «Салігорскія калійныя камбінаты» («Беларуськзлій») і ў многіх іншых.

Шмат інфармацыі чытачы знойдуць і аб духоўных здабытках беларускага народа. Сярод артыкулаў гэтай тэматыкі значную цікавасць уяўляюць «Слуцкія паясы», «Ручнікі», «Скульптура», «Самадзейнае мастацтва», а таксама артыкулы, прысвечаныя Францыску Скарыне, пісьменніку Эдуарду Самуйленку, паэту Адаму Русаку, народным артыстам СССР Леаніду Рахленку і Лідзіі Ржэцкай, народнаму мастаку БССР Міхаілу Савіцкаму.

У заключэнне хачу сказаць, што ў стварэнні Беларускай Савецкай Энцыклапедыі прымаюць удзел многія тысячы аўтараў — вучоныя, пісьменнікі, журналісты, інжынеры, урачы, юрысты, мастацтвазнаўцы і г. д. У падрыхтоўцы і ўдакладненні матэрыялаў нам актыўна дапамагаюць партыйныя і савецкія органы, арганізацыі і ўстановы рэспублікі.

А. ПЕТРАШКЕВІЧ, намеснік галоўнага рэдактара БелСЭ.

ЛЮБІЦЬ МАСТАЦТВА

У студыі Палаца культуры Мінскага камвольнага камбіната займаецца 56 хлопчыкаў і дзяўчынак. Самаму маленькаму «мастак» — тры з палавінай гады, самаму старэйшаму — шаснаццаць. Жывапіс і акварэль, роспіс на тканіне і яркія маскі з пап'е-машэ, ліна- і фотаграфічныя, разьба па дрэву і малюнкі пяром, аплікацыі — усяму гэтаму вучыць юных умельцаў кіраўнік студыі, мастак і педагог Васіль Сумараў.

Восем гадоў назад, пасля заканчэння тэатральна-мастацкага інстытута, Сумараў папрасіў накіраваць яго выкладчыкам у адну са школ Мінска. У той жа год ён стварыў дзіцячую студыю выяўленага мастацтва пры палацы культуры камвольшчыкаў. З таго часу Васіль Фёдаравіч яе нязменны кіраўнік. З бацькоўскай цеплынёй і любоўю гаворыць ён аб кожным сваім выхаванцу, беражліва захоўвае нават самую маленькую яго работу. Ён робіць усё, каб навучыць дзяцей назіраць, развіць іх фантазію, эстэтычны густ. Для гэтага арганізуе выходы на эцюды і замалёўкі ў парк, наведванне майстэрняў мастакоў, экскурсіі ў музеі і на выстаўкі, паездкі ў прыгарады Мінска, конкурсы малюнкаў на асфальце. На занятках шырока выкарыстоўваюцца дапаможныя сродкі — дыяфілмы, кіна-

фільмы, рэпрадукцыі, магнітафонныя запісы.

...Сёння звычайны ўрок. «Мастакі» ўжо атрымалі заданне — эскіз для будучага габелена «Дождж ідзе». Тэма адпавядае настрою — на вуліцы сапраўды ідзе дождж са снегам, спяшаюцца пад парасонамі людзі. Аднак кожны выконвае малюнак павольна. Вось схілілася над мальбертам Лада Гаўрына. Яна старанна малюе на аркушы кроплі дажджу, а ўнізе маленькія імклівыя фігуркі людзей.

Некалькі дзяцей твучы габелены, іншыя — размалёўваюць маскі. Васіль Фёдаравіч назірае за кожным, папраўляе, раіць, вучыць.

Работы выхаванцаў Сумарава экспанаваліся на выстаўках дзіцячай творчасці ў ГДР, Польшчы, Балгарыі, Чэхаславакіі. Пяць габеленаў знаходзіцца ў пастаяннай экспазіцыі ВДНГ СССР. Хутка работы студыйцаў будуць паказаны ў Японіі.

— Мы не ставім на мэце навучыць дзяцей маляваць прафесійна, — гаворыць В. Сумараў. — Галоўнае — развіць творчую фантазію дзяцей, захаваць у іх мэтанакіраванасць, індывідуальнасць. Не кожны наш выхаванец будзе мастаком, але разумець і любіць мастацтва павінны ўсе.

Н. АСПОВІЧ.

ВЕТКАЎСКАЯ ШКАТУЛКА

ЁСЦЬ на Гомельшчыне невялікі ўтульны гарадок Ветка. Калі праходзіш па яго ціхіх вуліцах, міжволі любуешся цудоўнымі драўлянымі карункамі на ганках і варотах, вокнах і карнізах, франтонах і вільчаках драўляных будынкаў. З даўніх часоў спарніваюць мясцовыя рэзчыкі ў майстэрстве аздаблення свайго жылля. Але нават тут выдзяляецца дом Фёдарэ Шклярава.

Фронтон дома — сцэльны дэкор. Па краях стражы збягае ўзор, нібы складзены з лістоў. Яго дапаўняе размешчаны ў глыбіні франтона трохвугольны карніз з прыгожа закружленымі ніжнімі краямі. Зашклёныя дзверы вядуць на дэкаратыўны балкончык ажурнай скрэзнай разьбы. Справа і злева ад яго — авальныя вокны з разнымі ліштвамі. У багаты раслінны ўзор арганічна ўпісваюцца і Герб СССР, і серп, і молат. На вяршыні франтона распасцёр крылы драўляны голуб. Нават шалёўка дома, укладзеная ў «елачку», выконвае дэкаратыўную ролю.

Не дарэмна дом Шклярава называюць «шкатулкай», а ў Ветцы, багатай майстрамі, рабіць шкатулкі маглі толькі самыя ўмельцы. І калі любуешся гэтай «шкатулкай», узнікае зусім натуральнае жаданне заглянуць у яе, пазнаёміцца з тымі шматлікімі скарбамі культуры, якія яна захоўвае.

Вось ужо многа гадоў збірае Фёдар Рыгоравіч творы старажытнага народнага мастацтва. Ён скалясіў безліч прасёлкаў Веткаўшчыны і суседніх раёнаў, заглянуў амаль у кожны дом, гутарыў з сотнямі старажылаў. У выніку і сабралася калекцыя, роўную якой адшукаць цяжкавата.

Асноўную частку яе складаюць старажытныя творы мясцовых ікананісаў. За некалькі стагоддзяў мясцовыя майстры стварылі своеасаблівую школу жывапісу, работы якой не збытаеш з іншымі. Ікананісам займаліся ў асноўным майстры-самавукі з народа, таму нават творы XIX стагоддзя цікавыя і своеасаблыя, як, скажам, ткацтва ці разьба таго ж часу.

Значная частка калекцыі — старадрукі і рукапісы. Ёсць тут кніжкі велічынёй з далонь, ёсць і такія, што аднаму і ўзяць цяжкавата. Друкаваныя выданні Масквы, Вільні, Супрасля і іншых вядомых друкарняў, кнігі, напісаныя тас званым «крукавым» пісьмом, упрыгожаныя каларовымі застаўкамі і буквіцамі. Нездарма ў Фёдара Рыгоравіча стыхаюцца ўсе навуковыя экспедыцыі, што зчасцілі ў гэты цікавы край.

У апошні час збіральнік усё большую ўвагу ўдзяляе старажытнаму посуду, хатняму начинню, вырабам мясцовых умельцаў. Ужо ясна вызначаецца раздзел меднага посуду: самавараў, каструль, глянкоў, конавак. Вялікую цікавасць прадстаўляюць па-мастацку сплеченыя з тонкіх сасновых карэньчыкаў каробачкі. Пляценне настолькі дасканалое і шчыльнае, што не прапускае нават вадзі.

Дом Шклярава часта наведваюць мастакі, гісторыкі, мастацтвазнаўцы, краязнаўцы — усе, хто шануе і цэніць культурную спадчыну народа. Дзверы «шкатулкі» для іх заўсёды гасцінна адчынены.

Яўген САХУТА.

НА ЗДЫМКУ: фронтон дома Фёдара Шклярава.

У КІНАЗАЛЕ гасне святло, і на экране пачынаюць разгортвацца падзеі. Мы глядзім фільм і не думаем пра тое, колькі працы, ведаў і сіл многіх соцень людзей затрачана на яго. Ну, дзе і як, напрыклад, бяруць работнікі студыі ўсё неабходнае для таго, каб, скажам, узнавіць на экране эпоху сярэднявекі? Хто-небудзь можа сказаць, што шлемы і шпагі можна ўзяць у гістарычным музеі. Але... Існуе вельмі шмат «але».

Сапраўдны рыцарскія даспехі вельмі цяжкія, і акцёрам нязручна працаваць у іх. Таму кінагероям даводзіцца высявятляць свае адносіны не сапраўднымі, а бутафорскімі шпагамі і абараняцца ад уколаў праціўніка бутафорскімі даспехамі. Да таго ж для масавых сцэн неабходны не адна, не дзве, а тысячы шпаг, мечы і іншыя

ны, на якой вісць аркуш паперы з намаляваным на ім арлом.

— Гэты арло «здымаецца» ў фільме «Корцік». Там ён нясе вельмі вялікую сюжэтную нагрузку, таму што ўнутры яго знаходзіцца тайнік, у якім схаваны клад. Я спытаў у Бакуменкі, над якімі фільмамі яму больш за ўсё падабаецца працаваць. Ён расказаў, што вельмі любіць удзельнічаць у стварэнні гістарычных фільмаў. З захапленнем успамінае аб рабоце над фільмам «Я — Францыск Скарына», для якога ён зрабіў старадаўнія манускрыпты, дзеючы друкарскі станок і шмат іншых рэчаў.

— А ў Львове і Вільнюсе, дзе праводзіліся натурныя здымкі фільма, крыху давалася папрацаваць і ў якасці «грымёра», толькі з той розніцай, што грывіравалі мы не твары людзей, а дамы, вуліцы і плошчы гарадоў. Справа ў

МАЙСТАР БУТАФОРСКАГА ЦЭХА

зброі, а таксама велізарная колькасць прадметаў побыту, якія адпавядаюць часу дзеяння.

Для вырашэння ўсіх гэтых пытанняў, звязаных з аснасткай, пабудовай дэкарацыі і стварэннем усяго таго, што з'яўляецца на экране, існуе так званы цэх дэкаратыўна-тэхнічных абсталяванняў. У цэху працуюць людзі самых розных спецыяльнасцей — сталары, цесляры, маляры, мастакі і многія іншыя. Але «галоўныя» там — дэкаратары-бутафоры.

Калі я ўпершыню ўбачыў Мікалая Бакуменку, ён рабіў «апошні штрыхі» на дэкарацыі смалакурні для новага фільма «Польмя», які здымаецца на «Беларусьфільме». Дэкарацыя ўжо амаль завершана, але Мікалай усё няк не можа ў гэта паверыць: то яму здаецца, што дрэнна пафарбавана ручка на ўваходных дзвярах, то недастаткова выразна намалявана сажка на вядры.

Але вось нарэшце ён супакойваецца, і мы выходзім з павільёна. Мікалай адчыняе дзверы ў бутафорскую — прасторнае памяшканне, застаўленае бляшанкамі з фарбай і рознымі скрынямі з глінай, гіпсам і пластылінам. Далей яшчэ адны дзверы — яны вядуць у невялікі пакойчык.

— Мая майстэрня, — гаворыць Бакуменка.

Майстэрня літаральна завалена самым разнастайным інструментам. Мікалай падыходзіць да сця-

тым, што ў гэтых гарадах многія старажытныя дамы і вуліцы з цягам часу моцна «асучасніліся», на дахах з'явілася шмат тэлевізійных антэн і іншых прыкмет цывілізацыі, якіх, зразумела, не павінна было быць у кадры. Для гэтага мы разам з мастаком камбінаваных здымак Іванам Каваленкам зрабілі некалькі макетаў верхняй часткі будынкаў, якія потым ставіліся перад аб'ектывам і шляхам аптычнага сумяшчэння поўнасю перакрывалі ўсе сучасныя надбудовы.

У майстэрні я заўважыў накіды да скульптуры бацькі Міная.

— Гэта эскіз майі дыпломнай работы, — растлумачыў Мікалай. — Летась я закончыў Беларускі дзяржаўны тэатральна-мастацкі інстытут — аддзяленне скульптуры.

Бацька Міная, шырока расставіўшы ногі, цвёрда стаіць на зямлі, усім сваім выглядам адлюстроўваючы сілу волі, непахісную перакананасць у правасце і перамозе той справы, за якую ён змагаецца. Дзяржаўная экзаменацыйная камісія ацаніла гэтую работу вышэйшай ацэнкай.

Мы вярнуліся ў павільён, і Мікалай зноў акунуўся ў работу, падаючы кароткія «каманды» сваім памочнікам. Працаваў чалавек, імя якога не з'яўляецца ў цітрах фільма, але які так многа робіць для таго, каб фільм прынес сапраўднае задавальненне глядачам.

С. ДУДО.

КОНКУРС КОЖНЫ ДЗЕНЬ

26 лепшых майстроў Мінска ўдзельнічалі ў шостым гарадскім конкурсе цырульнікаў. Члены журы, запрошаныя з Рыгі і Вільнюса, высока ацанілі майстэрства і густ канкурсантаў, а шматлікія глядачы сачылі за нараджэннем прыгажосці і да драбніц запаміналі тыя штрыхі, што надаюць прычосцы сучасны, модны выгляд.

Жаночыя майстры павінны былі выканаць тры віды прычосак: вячэрнюю, мадэльную для асабліва ўрачыстых выпадкаў — яе дазвалялася рабіць з невялікім шыньёнам і ўпрыгажэннямі ў валасах, і, нарэшце, штодзённую, самую нескладаную, але ў той жа час самую цяжкую.

Тэрмін, які адводзіцца на кожны від работ, можа здацца вялікаватым нецярпліваму глядачу. Для майстра ж час ад старта да фініша сціскаецца да краю. Дэманстрацыя прычосак, лічбы набраных балаў, апладысменты — і вось ужо вячэрнія прычоскі перарабляюцца ў мадэльныя і штодзёныя, мужчынскія майстры змяняюць дамскіх. Мужчынскія майстры выконвалі штодзённую [адвольную] і класічную мадэль.

Большасць ўдзельнікаў сёлетняга конкурсу — маладыя цырульнікі. Але ўзровень іх падрыхтоўкі, умение, тонкае адчуванне моднага сілуэта і магчымасцей мадэлі не раз выклікалі ў зале апладысменты захаплення.

Пераможцам сярод жаночых майстроў стала Валянціна Старчанка з «Салона прыгажосці», сярод мужчынскіх — Якаў Вайніцкі з цырульні № 90.

Наперадзе — рэспубліканскі конкурс у Гомелі. А пакуль што сваё ўменне майстры зноў перанясуць на рабочыя месцы. Тут у іх конкурс штодзень.

А. ЯМЕЛІНА, старшы інжынер-мадэльер інстытута «Белбйтгэпраект».

НА ЗДЫМКАХ: мадэльная прычоска выканана Г. СМУГОВІЧ з цырульні № 93; працуе майстар З. КАЛАМІЕЦ з «Салона прыгажосці».

ГУМАР

— Ты чуў, што ў Манака забаранілі футбол?
— Чаму?
— Клапатлівая справа. Мяч без канца ляціць то ў Італію, то ў Францыю.

Скульп шатландзец дапытваецца ў судавога ўрача, які сродак ад марской хваробы найбольш эфектыўны.

— Што датычыцца вас, —

адказвае ўрач, — рэкамендую трымаць у роце шылінг.

Маладая жонка гаворыць мужу:

— Мілы, мой тата разарыўся.
— Ён зайсець мяне ненавідзеў. Я ведаў, што ён знойдзе сродак разлучыць нас.

— Ці б'е цябе бацька, Пітэр?

— Не, я самы малодшы з дзесяці братоў, і ён стамляец-

ца пакуль чарга даходзіць да мяне.

Пацыент у зубнога ўрача:

— Колькі каштуе вырваць зуб?

— Дваццаць крон.

— Гэта занадта дорага. Ці не можаце вы расхістаць яго за дзве кроны, а астатняе я зраблю сам?

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-65-84, 33-03-15, 33-65-91, 33-15-15.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. Зак. № 176.